

Чоловіка не родить розкош (Рядкы о доброти, чести і ласці)

– Вы хочете за мене писати?

Та чій я сам світ не перевернув, ани не переверну! Ай много мен уже не тямлю, велё того утекло, як вода помеджі пальці! Єдино характер бы мав чоловікові вытримати у злім і в добрім. Характер каждому зіставасть од народжіня аж до смерти лем єден. Мав бы сі го чоловік хранити, як тото здравічко, котре крегке, як воцїна.

– Я вам розумлю, але требало бы то сконкретизовати, бо каждый то не спохопив.

– Кедь конкретніше, так вам повім так, же кебы ся мі тота біда не стала, што-м ей мусив пережыти, та бы ем був у животі омного глупшый. А зато ся не гнівам ай на тых, якы мі ей подаколи запричинили. Они сі думают, же ся їм ші даколи в животі помщу. Чекають мою помсту, яка не прийде, але тым чеканём ся самы собі одплачають за свої злы skutky. Барз тверда робота ня выховала од мала, зато ем ся скоро став доспілым. Часу на граня не было нияк. Лем робота.

Пан Сентіван бісїдує а я собі представую штернадцятьрічного хлопця у засмоленых ногавках із дрелихового полотна, як волочить великы ведра воды про статкарёву худобу і коні. Німецькый статкарь Арнолд Радлер був у Стакчїньській Розтоці власником многих гектарів орной землі, великого пастівника і копы лісів, великого маїру з каштелём. Хлопець Йожо ту робить за хлопа а ани не мать часу раховати мозолі на руках. Тото добрі видить ай пан статкарь, якый за щїру душу і роботу одповідать так істо добротов. Мімо плату прикуплює молодому слугови то сорочку, то боканчі і коли што треба, абы ґаздове у селі не гварили, же ся ту хлопець здерать. Найрадше Йожко обходить коло коней, але кедь пришли сінокосы, жнива або оранка, їмав до рук тото дерево, што ся

кончіть желізом і тягав свій слугівський валок, різав свою животну борозду.

По війні ся Радлерів статок розпав, але бывший слуга до днесь споминать, якому порядку ся ту научів. Дякує животу за подану можливість. Ано словко стяжности, ани єдна перелыгнута слыза. Слухате пана Сентівана і часто вас застигне така мысль, же чоловік бы собі мав знати сам мягко постелити, хоць бы лежав ай дагде меджі тернём.

* * *

О два-три роки пришла світова война. У войновій добі каждый, хто мав волю або коні (подакотры ліпшы ґаздове), мусив холем раз привезти з ліса дрыв. Пырскати або не послухати розказ урядників, шандарів, ці вояків а ші ку тому у войновій добі значіло много раз розлучіти ся з животом а принайліпшім із здравём. Лем як съте вечір наприклад вошли на дорогу а вас вхопили „піркошы“, веце ся вам того не зажадало. Кедь люде у Мадярами окупованых валалах Улицькой і Ублянської долины хотіли ся вечір стрітити, ходили єдны ку другым поза гумны або коло воды. Дрыва тягати ся мусили аж до Стакчіна на железничный штаційон. Там тягав ай я із Радлеровыма коняма. Листкы за привезены фуры выдавав Лайчі Ґрос. Быв то молодой жыд, так о штирі роки може старший, як я. Мі тоды было дашто выше шістнасткы. Штудерный хлоп був. Жыда съте познали подля ходы і подобы на сто метрів, лемже Ґрос був інакший. Мав жыдовський розум і судливість, але способы їднаня з другыма – нашы.

Виджу! ай выписує квітанції, ай ся звивать, штось недобрі...

– Тобі ся, Лайчі, стала неприємность.

– Нич таке, Йожку, – не признавать ся наоко, бо съме камаратчіли.

– Але штось є, бо ты інакший, як другыраз.

Та так і так, повідать. Повім лем тобі, бось мудрый Руснак, не як дакотры. І признавать ся такой в першім слові, же мать у Гуменнім єдну сестру-вдовицю, якій грозить, же ей словеньскы ґардисты вышыкують до

табору. (Мадяре своїх Жыдів із нашого краю депортовали тыж омного пізніше, также многы з них встигли наруковати на выходный фронт, чім сі не єден ушетрив живот. Бісидовало ся тоды так, же у Мадярьску хранив Жыдів сам Горті, бо мав за жену Жыдівку.) Йожко такой знав, што він хоче.

– Хочеш ей ту мати той ночі?

– Кебысь то доказав зробити, добрі ся ті одміню.

Та не одплата Йожка гріла, але Жыдів чесный характер. Тот Лайчі був Жыд не скупый на добрый skutok, также требало ай ёму помочі, кедь він любить тыж другим. Написав по жыдовскы одказ про сестру а із піняженкы выняв свою фотоґрафію, жебы му ёго сестра повірвала і му тото дав. Коні він вывів до Стакчінської Розтокы, а сам давай пішо назад. Меджі Стакчіном і Снинов была словеньско-мадьярьска граніца. Він понагляв: една нога – там, друга – назад. Пішо поза Колинну, сів у Снині на влак і за дві години уже стоїть перед дверями Ґросовой сестры. Кедь отворила, видів перед собов троїчко ізжаленых і выстраданых людей з жовтыма звїздами на грудях. В першім моменті была выстрашена, як у тот час вшиткы Жыдове. А як збачіла сама у собі, што ся ту діє, зачала плакати. Метала до куфрика рянды а слызы ей падали, як дождь. Обыстя дала на якусь там старшу жіночку із сусідства а тота по фронті спознала Йожка на уліці в Гуменнім. Жыдовка мала хлопця і дівочку. А з тыма людми він на влаку до Снины а потім у нічну годину пішо із станіці смером на Пчолинне. Скрытав доправа і через Дехово переступили граніцу. Назад у Стакчіні были дашто по півночі.

Знаме, добры люде, што є то студеный осінній час і в таку добу з дрібныма діточками обходити неприятельскы стражы, темны яругы і тернисты гушавы? Прикрати ся вночі ку граніці і перейти ей не было тяжко, але небезпечне діло то є ай так дость. Тот чоловік устиг не єдного Жыда перевести із біды до безпечности! А нигда за то скоро нич не хотів. Нашло ся меджі нашыма людми дость недискретных, якы обокрали такой

тых, што їх переводили. Йожко ся од нічого в жывоті не запрягавав, але од таких фалашных людей ай теперь ся одмагать. Тоды, хоць ші був молоденькый парібчак, порозумів, же каждый у своїм жывоті встигне вшытко тото, што сам хоче. Але мусить барз хотіти, главні у тых добрых помыслях. Не треба ся страхом мучіти, ці то выйде, але ділами і власнов охотов треба пересвідчіти себе самого.

Конечні сьме ся дістали вшыткы четверо до Бромберґеровой хыжы. Быв то Ґросів тесть. Ту уж вшыткы чекали свого зятя сестру з ей двома дітми і мене. Радовали ся, обімали ся, нараз ся сміяли і плакали, же ся тото діло добрі подарило. Старый Бромберґер був патріярхом нелем власной родины, но ай меджі вшыткыма Жыдамі. У Стакчіні тримав корчму і кіносалу. Быв то старый скупердяй, але гнавні хытрак, котрый споза корчмарьской бары цілый жывот штудовав людей і був мащений вшыткыма жydівскыма талмудовыма мастыямі.

Старый обернув півдецовый погарик горі дном, бо ай дно творило малу судину, і наляв мі до того наперстка сливовіці. (Жыдове кедь мусили, так любили выпити лем сливовіці.) Я на собі не давав знати, же у мі злосьць скупіла, але выпив ем, як кебы ся нич не стало. В тім ем ся захыцнув, як то часто бывать у хлопів од малой міры палінкы. Старый корчмарь з тым раховав і хотів мі так доказати, жем ці цімплавый хлопец. Лемже змылив ся, бо собі думав, же в худобнім чоловіку тримле ся лем жыванство, яке з нёго треба выбити. А я му одразу зачав указовати, же є то честь, за чім іду. Думам собі, жебы ты ся заснітив, тай бысь ся заснітив.

А він повідать:

– Ты не ослаб?

– Што є мало, є мало а што є велё, то є велё. Вы бы то мали найліпше знати. Старый Бромберґер скалить на ня зубы:

– Видиш, што з тобов? А ты хотів ші веце.

– Збивате, пан Бромберґер, тоту річ на жарты?

– Йой, йой, йой! Який ты прудкий! Олем же мі повідж, Сентіване, што я тобі довжен.

– Вы знате добрі ціну самы, так ся не просьте мене. Але я то выконав не за грошы, але зато, же ем сановав вашого зятя, бо є годный чоловік.

Бромберґер наляв до великого погара про мене а потім выпив ай сам і чесні подяковав.

– Тоты грошы, што важыте дати мі, дайте їх тій бідній жені, сестрі вашого зятя, бо ничого зо собов не мать, лем тоты бідны черепкы і лашкы, што ся ей до єдного куфрика помістили.

– Што ты повідаш, Русине?

– Кедь мі хочете дати наїсні, так наїсні дайте ей, бо захранила лем голый живот собі і тым малым божым створам.

Старый закликав до хыжы і зятя Ґроса, повідать му о вшыткім і обидвоми стоять передомнов з вываленыма очіма, бо ся їдало о нич менше, як о стовісемдисятісяч словеньских корун, якы за ту істу службу брали професіоналны провадимеры. Наконець якось ня обидвоми нанукали, жебы ем взяв пятьсто мадярьских пенґів. Ай то были не малы пінязі про такого молодюнкоша. Другому бы заплатили устократ веце, а я нич не хотів.

Ближыло ся рано, мі ся требало вертати до Розтокы кормити худобу. Зачав ем ся збирати а Бромберґер поналивав вшыткым дорослым у хыжі і повідать:

– Теперька выпийме на то, же шім такого хлопця, власні не хлопця, але чоловіка, у своїм животі не стрітив!

А знате, же тот Лайчі Ґрос, Бромберґерів зять, мі потім дуже поміг у советьскім зятю? Бо як ем наруковав до мадярьского войска, та сьме ся із небіжчіком Василём Кофыром здали Русам до пліну.

* * *

Дахто своє місце у животі глядять барз тяжко а дахто ани сам не знать, як го нашов. Спомяньме собі на то, як Русины перед войнов глядали своє щастя аж за морём. Днесь ся на них позераме, же то были шыковны люде, бо ся знали у світі обертати. Русины старшой ґенерації так ниґда не думали. Они лем хотіли жыти а у карпатьскых горах ся то даколи не удавало. Найщастнішы были тоты, што мали добру роботу дома. Не шпорили на бутор, коберці, бы авто роздобыти. Старчіло їм даяк ся облечі і дашто шмарити до жалудка. Таку долю мав ай наш сполубісідник. Крохтя му было за много, парадный бив не од анцугів і крават, але од веселости души, бо бив молодой, не од пыховитости і лакомности, але од чесноты і од твердосты руки походила ёго істота. Тодышні нашы люде мали переважні мяжку боговгодну душу, бо собі звыкли взаємні помагати. Ці невыгодов про днешніх людей по наших селах є то, же уж не є кому давати? Ай кебы было, та тоты другы ся ганьблять взяти. Лемже, кедь ся забуде на щіроць у даваню і на скромность у браню, вытрачує ся із наших взаємин мірка меджі добрым і злым, ласков і ненавистёв, бо тыма хворобами найвеце терпить душа днешнёго чоловіка. Ани тоды, ани днеська не є рай на землі, ани го ниґда ниґде не буде, бо де є добрі, там мусить быти і зле. Чоловікови мать іти о то, чоґо є веце – чорного ці білого?

Старый пан Сентіван нам потвердив, же на доброту і рай не треба чекати, але мыслями і skutками їх творити. Такой бив ай він. Од хлопця тяжко робив, ниґда не проклинав свою долю, але мав снагу виходити з людьми на єдну драгу.

Не забывають на то днешні люде у теплых мораванках і коло повного стола?

– Як на то ся позерате, пане Йожку, вы?

– Чоловіка не родить розкош, але жывотна кріза. Знам то на власній скорі.

– Выходить так, же хто добрі жыє, забывать на доброту і людськость, губить власну і колективну відповідность за то, який є і буде наш світ і живот.

– То є філософованя. Я то виджу так, же суть люде штудованы і мудры із книжок, а суть люде, які тоту мудрость носять од природы, мають інтелігенцію, вроджену од Бога, яка ся не дасть научіти із нияких книжок. Даколи – о тім єм пересвідченый – было веце людей з той другой сорты. Много розуміли, хоць ся не знали підписати. Худоба і ґаздовство їх не пуцали до школы. Попозерайте ся але по світі: котры люде найхытрішы? Худобный чоловік преці, бо собі сам мусить помочі, є повиноватый выйти із власного розума до світа. Чом суть Цигане хытры? Бо їх к тому бідность жывота принаучать. Котры нашы люде не были ліновы думати, доказали собі помочі ай без школ. Тяжкости у животі розвивали їх інтелігенцію. Шкода, же по наших валалах веце ся не усадила книжность. Люде вірили лем Богу і власному розуму, книгам – ні. Многы ани потім не вірили.

– Споминали сьте, же много сьте похопили меджі Жыдами і Німцями...

– Я ші, перепрошую, о Руснаках не докончів, бо єм бісидовав лем о тых мудрых, котры суть двоякого сіменцю. О тых других не хочу ани думати.

– Чом же аж так?

– Бо дурный чоловік не дасть чести ани сам собі а не то другому. Тот лем шкодить а завидить. Але ани ненавидіти, ани любити не знать в животі так, як мудрый муж, ці жена. Мудрость є мила і Богу а што ся тыкать Жыдів і Німців, они книжну мудрость пестовали, як квітки а інтелігенцію і честь передавали із ґенерації на ґенерацію, як кебы то був родинный шперк. Споёвали набоженьске книжне учіня із каждоденнов животнов логіков. Мали велику душу і розум, але нашли ся тыж і меджі

нима недостойны люде. Нашы люде їм про тоты їх власности не могли нигда порозуміти.

Мудрость і науку, пане, треба шанувати і пестувати веце, як власне здравя. Є то крегка річ, як воціна, што пчолы чінять. Главні днешні молоды родичі на то забывають. Так много неукых дітей стрічам по наших валалах! Хвала Богу, суть шумні облечены і на тіло суть красны, але, што є честь, розум, наука, душа, о тім їх ніхто ніч не повість. Ани родичі, ани школа. Суть то простацькы небожатка. Шкода превелика, люде добры, бо якраз з неукости ся родить у старшых роках розбій, безхарактерность і криміналность.

– Бісидовали сьте о Жыдах...

– Знав я добрі їх натуры. Были богаты, были і худобнішы, але ай єдны, ай другы хотіли быти ші богатшыма. Не про розкош, але зато, же была меджі нима родова конкуренція. Обходованя або ай ремеселництво мусив каждый єден вести фіфті-фіфті. Кедь ся догварили, котрый в яких валалах буде выкуповати худобу, так ніхто з них не смів порушыти дане слово. Або кедь ся догварили на установеній ціні, так само ей каждый спомеджі жыдовскых выкупців мусив дотримати. Чесному чоловікови знали помочі а кедь сі то заслужыв, выдвигли го високо. Хто обходив принціпы чесного їднання, того доказали барз глубоко поховати.

Днесь дакотры фантазірують о Жыдах так, як кебы они мали даякы шпеціалны мозгы. Ніч таке. Лем тверда дисціпліна у роботі, у набоженстві і у взаємных животных ситуаціях. Представте собі прямо тоты дрібненькы жыдовскы діти, якы єм холодной ночі переводив через граніцу. Не выдали із себе ани єдно мнявкнутя або взбыхнутя. Не знам, што їм мати дома наказала, бо у заболоченім березі падали, вставали і я їх ніс на руках, але тримали ся, як кедь дорослы. Мали при тім так сім аж девять років. То было дане виховов набоженьсков і народностнов. Знали од мала, же суть мудры і богаты, але знали добрі ай цену тых духовных власностей. Тримали собі своїх жыдовскых учітелів, лем жебы у головках

їх діточок світила свічка мудрости і доброти. Кебы ся так твердо не тримали меджі Словаками і Русинами, стратили бы ся раз-два. Тым часом упадок видиме якраз на Русинах. Жыють, як розбите стадо без доброго пастыря. А чом? Бо не мають достаток ани добрых попів, ани добрых учітелів, котры бы свій народ приучали двоєдиній ласці к Богу і ку няньківському русиньському духу.

* * *

З дому Йожка Сентівана учіли, же ай недобре треба одплачовати добрым. Не гнівать ся доднесь на тых Руснаків з родного краю, котры го дали до рук мадярьській „справодливости“ з выконштруованым обвинінём, же розвивав протиштатну (шпегуньску) роботу. Кедь ся дістав до ужгородьского арешту на Галаґові, хыбовало му до вісемнадцять років вісем місяців. Ани сам чоловік не знать, як ся ту найде а абы ся одты выслободити, треба сконцентровати надлюдьскы силы. Три раз го судили, але то уж было у Будапешті по довершіню вісемнацятки. Наперед був запертый у Марґіткіру, де політичным арештантам давали достаток доброй стравы, абы ся поправили а потім їх розділєвали до окремых бас подля типу обвинія. Він ся дістав на конті уйца (уліца). Кедь ту пришов, чудовав ся, же мать до работы з ученыма людми. Самы судцёве, дохторе, учітелі, высокы інтеліґенты, симпатії котрых молодой Русин із далеких вовчіх гор обернув ку собі. Ту ся му отворили очі і зато на своє арештантство споминать у добрім. Докінця жартує, же мав бы своїм обвинователям, якы на тім може заробили, ай подяковати.

Дістав ту велику школу а кебы довше сидів, та бы собі зробив ай выучный лист за крайчіра. Політичны басісты мали ту крайчірьскы ділні і виробні дорогых коберців. Хто хотів, міг ся ту выучіти рядному ремеслу. В арешті ся Йожко Сентіван научів выборні по мадярьскы. Його таблов была стіна цімры а крейдов загарджавеный клинець, вытягнутый із деревяной прічні. Доказав то до такой міры, же ку кінцю свого перебуваня

у басі на Конті уйца був тлумачом про Русинів, яких ту было невроком, але скоро ниhto з них не знав мадярський язык.

Доднесь панови Сентіванови память добрі службы а за молода переяв вшытко нове під моментом. Помагав собі терпезливостёв, веселостёв души. І теперь дораз выстругать даякий жарт. Хто не знать, што то є терпезливість і оптимізм, за замрежованыма облаками ся їх научіть, бо без них бы там чоловік загынув. А хто ся од молода весело тримле, тому ясность розума выстарчіть ай на довгы рокы у старобі.

Кедь був на посліднім суднім їднаню, тримав ся свого розума і доброй рады. Страхопуд нигда не був а на суд го добрі приправили вшытко школованы люде, з якыма сидів. В пороті были ай воєньскы шаржы. Старчіло ся крохтя помылити і зараз бы было зле-недобрі. Попросив ся суду, який переступ му рахують. А кедь зачав вывертати обвинія проти себе, вышетрователі поблякли. Єдному із воєньских поротців ся залюбив своёв одвагов і смілостёв, тай зачав му споза лавкы указовати стиснутов пястёв, же му тримле пальці: Годен! Фешак! Тримав ся статечні і суд выграв. Чоловік мусить сам наперед не бояти ся і вірити своїй щасливій звiздині, та му поможуть ай люде. Так было і буде, ці йде война, ці Земля дыхать глубокым миром. Сімдесять років, якы час Сентіванового жывота розсыпав по волосю пана Йожка, не позначів сивинов ёго веселу душу. Было нелегко тому чоловікови так, як тісячам далшых бідняків спід Бескида. Кедь ся хочете навчіти твердо і веце ігноровати животну біду, чітайте, што і як было дале. Є то протисерум на вшытко, хоць і выкушане лем єднов особов, та у пестрых періпетіях, што жывот приправив.

* * *

Друга світова война четвертым роком дусила, смутила і пожерала жывоты своїх вояків, кедь до нёй вступив новый бранець, вісемнадцятьрічний Й. С. Не хотіло ся му стати безменным героём, ці безудым острым хлопаком, котрый бы за фарбы мадярской

ненавидженой триколоры одбаховав таких бідных рускых хлопців, як і він сам. На фронті ся стрітили із Стакчінчаном Василём Кофыром а тот же, як ся гварить – краян споза бережка, го зачав пересвідчовати, жебы ся при найближшій утоку vzdали до пліну Червеній Армаді. Там нам буде обидвом добрі, обшывать ся руснацькый Василь коло руснацького Йожка. Та муй нянько у першій світовій войні тыж ся vzdав до руского заятя і му барз было добрі в Україні, бо мав што їсти і не робив тяжко. Стало ся, што ся мало стати, але хто є віщій? Як настала найближша мадярьска атака, двоими Русины ся охпали під помул коло потічка і чекали, коли утихне стрілянина.

– Товаріщі, товаріщі! – крічіме на руске войско, якого сила лежало у бережку і одпочівало по бою. Не сіло – не впало, прибїгне ку нам дас тринацятьрічний хлопець і зачне нас досправды по воєньскы шацовати. Повідать, руки вверху, што за єдны, Фріць, ці Румун, оддавай пістолет, повідать мі, часы не маёш? Покры нас привів ку велителёві-майорові, што стояв горі на бережку, зістали сьме скоро лем у сподках. Тот хоче збрань, тот шматы, топанкы, шапку. Єден Русин, памятам, ся барз потішыв клубятю ниток і іглі. Думам собі, Боже милосердный, та з якої планеты походиме, люде добры, кедь ся чудуєте іщі ай тій іглі і нитці? Але ту одразу недалеко од нас чути дітьскый вереск і настало там велике збіговиско. Воячкове ся треплють єдно через друге. Який Бог? Тоды єм по першыраз зазнав, што то значить советський офіцер. Ай Мадяре были штрамакы, але то была парада лем до коча. До воза – ні. Бодай го, кедь раз закрічав, закручавчі голосом – „смірно!“, добрі єм не упав з ніг. Выяснило ся, же єден старшый вояк ся злякомив на мою піштолю, яку єм оддав тому хлопцёви. Дітиня, бо то было наїсні ші дітиня, хоць мало на себе ушыту уніформу, як ай другы вояцы, ся розверещало, же му старшы сполубойовници взяли трофей. Потім пришов ряд на нас, же чом сьме такы обшарпаны. Повідаме, же то вашы вояцы, товаріщ майор, нас так обголили. То сьте мали видіти, кедь ші раз закрічав розказ, жебы

позношали „трофеї“ (правда, мімо збраней), як тоты під минутов позношали вшытко на єдну копу. Не екзітує, жебы там дашто хыбовало. Іщі ай тот, што мі взяв іглу з нитками, приніс свою утіху назад. А я му повідам, бо єм видів, як ся тому перед хвилёв радовав, жебы сі то взяв на памятку. Не ішло власні о нич, лем єм му хотів зробити радість, погы дыхатъ, кедъ ку щастю потребовав тот чоловік так маленько. Може, же такой на другый день у бою упаде та тілько ёго потіхы. Тоты рускы вояци, што на нас зробили розбій, не могли за то, ягы суть. Выросли у біді, зато сі многы не виділи од носа. Їх лем офіцірі утримовали на порядку, але до бою, видите, їх не требало наганяти так, як Мадярів. Ішли, перевертали горы во імя Сталіна і комунізму. Днесь сынове тых вояків зась лем бідно жыють. Я думам, же боєвати треба не лем з пушков, але ай з мотыков а главні розумом. То ся тыкатъ не лем Русів, але і Руснаків, то патрять вшыткым, што прязно дыхають божый воздух.

* * *

У советьскім заятю выбыв пан Сентіван “свої“ два роки. Спочатку думав, же загыне із голоду. Хлопці у таборі тілесні выслабли і з дня на день утрачали людьскы подобизны. Не єден ту выпустив душу, але „мадьярському“ заятцёві Сентіванови ся судило інакше. Меджі здравотниками лаґру спознав свого краяна і камарата Лайчія Ґроса. Лем ёго помочов обжыв. Ґрос робив коло жыдівскых дохторів а пригварив ся ай за Сентівана, який ся так став здравотником а пізніше робітником у провіантнім складі. Видів у лаґрі біду, видів смерть, зажив ненависть, камаратство, ласку а привыкнув ай на страх із смерти. Забыв ту помалы на ціну власного жывота.

Ближыв ся кінець войны, людям ся зуновало так часто думати на смерть. Заятці бісідовали радше о тім, яке буде настаня новых часів, кедъ ся скончіть война. Ґрос, з яким сьме ся мусили розлучіти, дав Сентіванови письмо з адресов свого брата до Америки, яке він по войні послав з дому. Ґрос був за камаратом аж у Стакчіні, бо тыж го хотів взяти

до Америки, але тот уж тоды був женатый і зарабляв на новый живот у Усті над Лабем у северных Чехах. Який був упаджений, кедь чеськословенськы воєньскы уряды му ознамили, же ші мусить абсолвовати тримісячне цвічіня. Він, вшыткыма вітрами обпеченый вояк, ші ай у мирі мусить драти воєньскы боканчі? Але там! Вытримле ай того. По приході із цвічіня му жена породила сына Янка а то був про нёго найрадостнішый зажыток у животі од народжіня.

Заробив грошы, вернув ся домів на выход і купив собі старшый штудебакер, з котрым возив про фірму Краль із Кошыць ставебный матеріял на ставбы тыж у войнов пошкодженых валалах Улічской і Ублянської долины. Соціялізм поміг у нашім краю вшыткым, але требало тоды перетерпіти велё неправды і нерозуму. У 50. а главні 60. роках ся русиньскы области змінили ку ліпшому. Гріх бы був не признати ся ку тому, але мусило прийти ай того, што пришло, бо не было помочі. Рад бы був старый пан Сентіван, жебы днешня доба принесла щі шумнішый живот, як тому было дотеперь.

– Много мен уже не тямлю, много того повтікало, як вода помеджі пальці, лем характер чоловікови зіставать. Покры вам служыть розум, не дайте, жебы доброта была під планством сокрыта. Збогом.

Штефан СУХЫЙ